

УДК 581.5:507.2

**СТАН ТА ВИКОРИСТАННЯ *ACER SACCHARINUM* L.
В ОЗЕЛЕНЕНІ М. ХАРКІВ**

Я.В. Гончаренко, к.б.н., доцент, М. Осинський, студент

Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди
вул. Валентинівська, 2, м. Харків, 61168, Україна

Інтродуковані види сприяють розширенню асортименту декоративних рослин для озеленення урболандшафтів. *Acer saccharinum* L. досить поширений в озелененні Харкова. Природний ареал даного виду у Північній Америці – приатлантичні штати США і Канади. На території України його почали культивувати із 1811 року (Кохно, 1986). Широке застосування *Acer saccharinum* пояснюється його декоративними якостями. Але, зростання в умовах урболандшафтів може дещо погіршувати декоративні якості. Тому, моніторинг набуває важливого значення для відбору найбільш стійких і декоративних видів.

Об'єктом досліджень було обрано *Acer saccharinum*. Метою нашої роботи було визначення стану *Acer saccharinum* в різних типах насаджень Харкова. Дослідження проводили за допомогою маршрутно-польових і фенологічних методів, зимостійкість рослин оцінювали за даними візуальних спостережень із використанням шкали С.Я. Соколова, посухостійкість у польових умовах оцінювали за шкалою С.С. П'ятницького, вміст пластидних пігментів було визначено за загальноприйнятими методиками.

В озелененні парків (19 із 29) та вулиць приймають участь *Acer saccharinum* та його форми '*Laciniatum*', '*Lutescens*' (Гончаренко, 2001). Для проведення досліджень, які тривали протягом 2014–2015 рр., нами було виділено три групи рослин: алеї на вулицях, вздовж трамвайних колій, паркові насадження. Фенологічні спостереження показали, що у 2014 році квітування почалось 11 березня в групі рослин, що зростають вздовж трамвайних колій, 13 березня – вуличні алеї, 14 березня – в парках. На декілька діб пізніше почалось квітування у 2015 році: 16 березня – у рослин вздовж трамвайних колій, 18 – вуличні алеї, 19 – в парках. Як бачимо, першими починають квітування рослини, що висаджені вздовж трамвайних колій, а останніми – рослини в парках. Нами було проведено спостереження за особливостями квітування та встановлено, що на одній рослині з'являються як чоловічі, так й жіночі суцвіття. Але, через 7–9 діб в жіночих суцвіттях формуються тичинки.

Посухостійкість у трьох дослідних групах дещо відрізнялась. Протягом літнього періоду у рослин вздовж трамвайних колій та вуличних алей відмічались ознаки пошкодження листків і нами було їм надано оцінку у 2 бали. В парках у 70 % екземплярів *Acer saccharinum* посухостійкість оцінювали в 1 бал. Щодо зимостійкості, в усіх групах під час морозів відмічали пошкодження

однорічних пагонів. Весна 2015 року характеризувалась тим, що 29 березня було похолодання та температура знизилась із $+7^{\circ}\text{C}$ до -3°C , опади у вигляді снігу. 30 березня внаслідок ожеледі пагони та суцвіття вкрились льодом та в деяких екземплярів під вагою снігу обламувались пагони. Через декілька місяців ми відмічали, що з суцвіть пагонів першого року не утворювались плоди. Саме вони виявились найбільш вразливими для погодних аномалій. Взагалі, для *Acer saccharinum* властиво обмерзання однорічних пагонів і його морозостійкість оцінюємо у 2 бали. Вимірювання щорічного приросту пагонів разом із попередніми даними дозволило оцінити акліматизацію у 80 балів, тобто вона є доброю.

Вимірювання кількості суми хлорофілів в листках рослин із різних груп показало, що найменший їх вміст у рослин вздовж трамвайних колій і відрізняється від паркових рослин на 20 %. Алейні рослини, у порівнянні із парковими, містять хлорофілів на 15 % менше.

Acer saccharinum, у якого ми встановили добру акліматизацію, зниження посухостійкості і зимостійкості тільки за аномальних температур, може бути рекомендованим й для подальшого використання в озелененні. Бажано застосовувати його для озеленення парків та біля будинків, розширити асортимент декоративних форм.

УДК:574.4+581.524

ПРИРОДНЕ ВІДНОВЛЕННЯ РОСЛИННИХ УГРУПОВАНЬ В УРБОЛАНДШАФТАХ

Е.О. Євтушенко, к.б.н., доцент, Л.Г. Коваленко, аспірант

Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «КНУ»

пр. Гагаріна, 54, м. Кривий Ріг, 50026, Україна

Урбоекосистема Кривого Рогу знаходиться в умовах посиленого антропогенного преса, обумовленого гірничо-видобувним виробництвом, високою щільністю промислових підприємств, який виявляється у руйнації екокаркасу території, порушенні континуальності рослинного покриву внаслідок трансформації, деградації або повного знищення ґрунтового покриву та формування техногенних та урболандшафтів. Практично всі зміни рослинності носять синантропний характер.

Для оцінки масштабів і наслідків трансформації рослинних угруповань та складання прогнозу подальших змін необхідний моніторинг цього процесу на основі вивчення рослинності як основного біотичного компонента міських ландшафтів, який може слугувати інтегральним біоіндикатором таких змін.